

KOMMUNER

PÅ VEJ I SKOLE

- OM AT SKABE SAMMENHÆNG MELLEM DAGTILBUD, SKOLE, SFO OG FRITIDSHJEM

KOLOFON

Udgivet af: Velfærdsministeriet, www.vfm.dk, og
Undervisningsministeriet, www.uvm.dk, februar 2009

Kilder til pjecens indhold:

Materiale fra Endrup skoledistrikt i Fredensborg Kommune, 2008

Pjecen bygger grundlæggende på viden og erfaringer fra en række forskere, eksperter, kommuner og institutioner.

Tak til de 5-6-årige i daginstitutionen Galaxen i København for værdifuldt indblik i børns forventninger til skolegangen og tak til eleverne i O. A på Samsøgades Skole i Århus for erfaringsudveksling om skolestart.

Læs mere på www.vfm.dk eller www.paavejiskole.emu.dk.

Oplag: 36.000

Tryk: Silkeborg Bogtryk A/S

Grafisk tilrettelæggelse og Illustrationer: NIRAS Konsulenterne A/S

ISBN: 978-87-754-6445-6 (trykt)

ISBN: 978-87-754-6446-3 (elektronisk)

INDHOLD

FORORD – EN GOD SKOLESTART.....	5
SKOLESTARTEN ER VIGTIG	6
SKOLESTART – SKOLEPARAT	8
UDFORDRINGER OG MULIGHEDER FOR DIALOG OG KONTINUITET	11
INSPIRATION TIL KOMMUNALE INITIATIVER.....	12
LÆS MERE	15

FORORD - EN GOD SKOLESTART

Børn fødes med et væld af ressourcer og med en medfødt nysgerrighed og lyst til at lære nyt. Læringen begynder fra dag ét og sker overalt i børnenes miljø: I familien, blandt venner og sammen med voksne og børn i dagtilbud og skole.

For mange er skolestart symbolet på et nyt kapitel i barnets liv, fordi der nu sættes fokus på barnets uddannelse. Og for de allerfleste børn opleves det som en velkommen anledning til at tage hul på nye udfordringer og oplevelser.

Skolestarten har stor betydning for, hvordan skoletiden forløber og for barnets muligheder for videreuddannelse senere hen. En god skolestart – og en tryk og udbytterig skolegang - handler om at give børnene de bedste muligheder for at klare sig godt i det videre liv. Det er vigtigt, at hvert barn får lov til at begynde i skole, så snart det er parat. Og skolen skal på sin side sørge for, at barnet føler sig velkommen og værdsat. Undervisningen skal tilrettelægges, så barnet har mod på at give sig i kast med alt det nye og spændende, det møder i skolen.

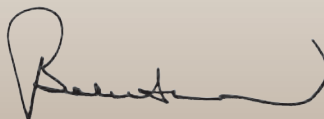
Ansvar for børn og for deres skolestart er først og fremmest forældrenes. Men også dagtilbud og skole spiller en vigtig rolle i at sikre, at overgangen mellem de forskellige tilbud er harmonisk og aldersvarende. Erfaringer viser, at hvor de forskellige aktører arbejder sammen om at etablere helhed og sammenhæng, er sandsynligheden for en god og tryk skolestart større. De kommunale forvaltninger har en central opgave i aktivt at bakke op om og motivere dette samarbejde.

Regeringen ønsker med dette materiale at kvalificere børns overgang til skole. En velkendt talemåde siger, at "samtale fremmer forståelsen". Vi ønsker at udvide de vise ord med en ekstra dimension og sætte fokus på samarbejde. For det er ganske vist, at også "samarbejde fremmer forståelsen". Materialet skal således ses som inspiration til at kvalificere samarbejdet om at give børn en god skolestart. Der skal med andre ord sættes fokus på kvaliteten i de offentlige tilbud, på information til forældrene og på at give alle børn de bedste muligheder for at klare sig godt.

God fornøjelse og god arbejdslyst.

Karen Jespersen, Velfærdsminister

Bertel Haarder, Undervisningsminister

SKOLESTARTEN ER VIGTIG

Overgangen fra dagtilbud til skole, SFO og fritidshjem er en stor begivenhed i mange børns og forældres liv. Langt de fleste oplever overgangen som noget positivt. Undersøgelser viser, at en god skolestart belønnes resten af uddannelsesforløbet og resten af livet.

For de børn, der får en skæv skolestart, kan konsekvenserne imidlertid være alvorlige. Disse børn oplever ofte et knæk i deres selvverd og lyst til at lære. Der er derfor god grund til at sætte fokus på børns overgang fra dagtilbud til skole, SFO og fritidshjem.

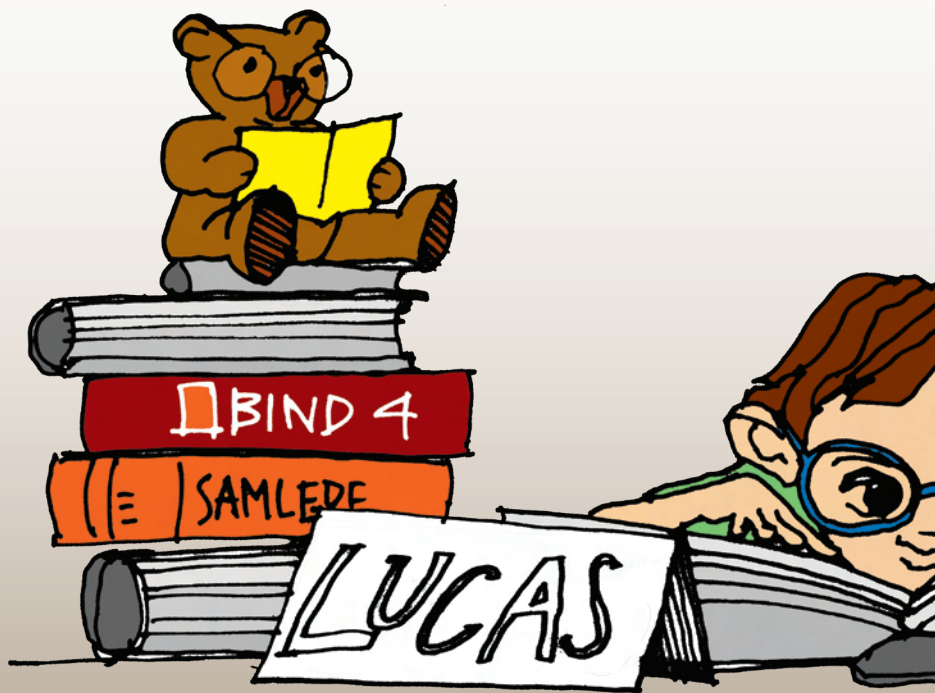
SAMARBEJDET ER AFGØRENDE

Mange aktører i barnets omgivelser medvirker til at forberede det til skolelivet – de andre børn, dagtilbuddet og personalet i skole, SFO og fritidshjem.

Dagtilbud og forældre skal være opmærksomme på barnets individuelle forudsætninger for at begynde i skole, SFO og fritidshjem. Det er også vigtigt, at der er et godt samarbejde mellem dagtilbud, skole,

SFO og fritidshjem. Sammen kan forældre, dagtilbud og skole hjælpe barnet til en god skolestart.

Kommunalbestyrelsen spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre, at børnene oplever helhed og sammenhæng mellem dagtilbud og skole. De kommunale myndigheder kan således med fordel motivere institutioner og skoler til samarbejde og hjælpe til med at bryde de barrierer, der kan opleves i samarbejdet.

Dette materiale indeholder tre selvstændige pjecer: én til det kommunale niveau, én til forældre og en fælles pjece til dagtilbud, skole, SFO og fritidshjem.

Pjecen til forældre beskriver, hvordan forældre kan vurdere barnets skoleparathed, og hvordan de kan forberede barnet på skolestarten.

Pjecen til dagtilbud, skole, SFO og fritidshjem beskriver fordelene ved et institutionelt samarbejde og giver konkrete forslag til aktiviteter.

Kommunepjecen giver inspiration til, hvordan de kommunale myndigheder kan bakke op om arbejdet med at sikre børn en god skolestart.

Til materialet hører et websted, hvorfra der kan hentes yderligere inspiration, se www.vfm.dk eller www.paavejiskole.emu.dk.

5-årig i
børnehave
siger:

“Man skal
lære at
lære at
lære”

SKOLESTART - SKOLEPARAT

Fra 2009 er der i Danmark undervisningspligt fra det år, barnet fylder 6 år. Fremover vil de fleste børn derfor begynde i børnehaveklassen efter sommerferien i det kalenderår, hvor de fylder 6 år, og fortsætte med at modtage undervisning i ti år.

Hensigten er at få flere børn i skole, så snart de er parate. Det er vigtigt, at børn og unge ikke bliver i dagtilbud og uddannelsessystemet længere end nødvendigt. Det er regeringens mål, at de unge som hovedregel skal være færdige med deres uddannelse, når de er omkring 25 år.

Selv da børnehaveklassen var frivillig, var der i skoleåret 2004/2005 kun ca. 270 børn på landsplan, der sprang børnehaveklassen over.

Kilde: Regeringens Skolestartsudvalg

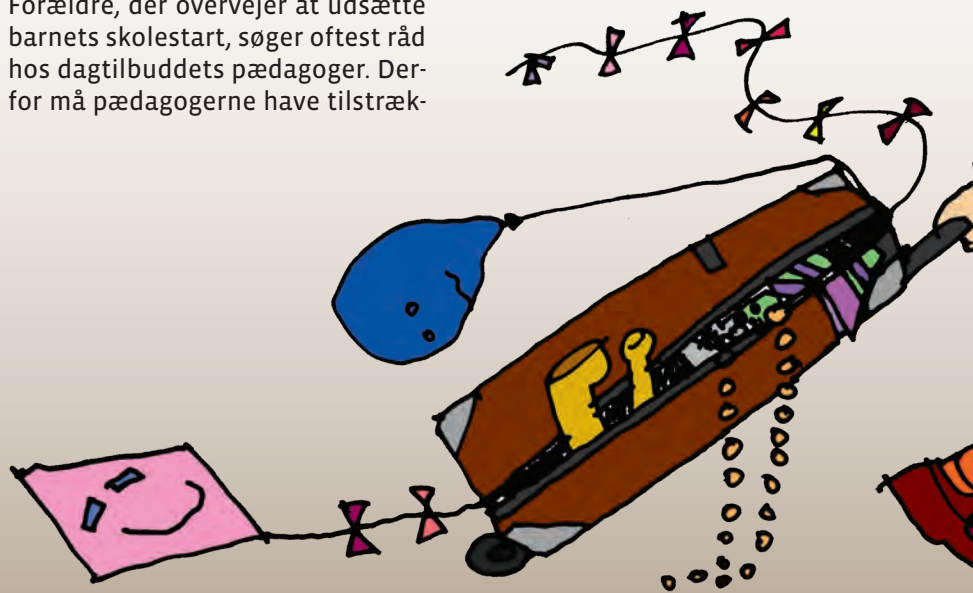
FORÆLDRE FORETRÆKKER OFTE AT UDSKYDE SKOLESTARTEN

Med undervisningspligt fra 6 år ligger Danmark på linje med flertallet af OECD-landene. Alligevel vælger mange forældre at udskyde barnets skolestart med et år. En undersøgelse blandt forældre har vist, at mange forældre er bekymrede for, hvorvidt deres barn har den tilstrækkelige sociale og faglige modenhed til at begynde i skole (Gallup, 2006).

Forældre, der overvejer at udsætte barnets skolestart, søger oftest råd hos dagtilbuddets pædagoger. Derfor må pædagogerne have tilstræk-

kelig viden om skolestart, skolen og de udfordringer og muligheder, børnene mødes med i børnehaveklassen. På den måde kan de rådgive forældrene om de kompetencer og færdigheder, barnet har brug for ved skolestarten.

Skole, SFO og fritidshjem må også have en viden om det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene. På den måde kan de bygge videre på det arbejde, som er foregået i dagtilbuddet.

UDSATTE BØRN ER SÆRLIGT SÅRBARE VED SKOLESTART

Overgangen fra dagtilbud til skole, SFO og fritidshjem kan opleves særligt vanskelig for børn med særlige behov. Der kan derfor være behov

for at yde en særlig indsats i overgangen fra dagtilbuddets kendte miljø til de nye omgivelser i skolen mv.

Hvis et barn i løbet af sin tid i dagtilbuddet har haft særlige problemer, kan det overvejes, om der er behov for at videregive oplysninger om dette barns situation til skolesystemet. I den forbindelse er det vigtigt at inddrage forældrene i et samarbejde, så vanskeligheder i videst mulig omfang undgås i forbindelse med skolestarten.

I situationer, hvor der er behov for at videregive fortrolige oplysninger om et barn, skal reglerne om tavshedspligt og videregivelse af fortrolige oplysninger iagttages. For yderligere oplysning om reglerne henvises til Socialministeriets vejledning nr. 86 af 30. november 2006 (gennemgang af reglerne om tavshedspligt).

- Ved skolestart august 2007 var skolestarten udskudt for 12 % af pigerne og 24 % af drengene. Knap 2 % af børnene var tidlige skolestartere
- 66 % af børn med udskudt skolestart er drenge
- 29 % af alle forældre overvejer at udskyde barnets skolestart
- Bekymring for barnets modenhed er størst hos forældre til førstefødte og forældre til enebørn
- Begrundelsen for udskudt skolestart er oftest bekymring om tilstrækkelig social og faglig modenhed hos barnet

Kilde: Gallup, 2006; UNI-C, 2008

TIDLIG START I SFO

I flere kommuner vælger man at lade børnene starte i SFO i løbet af foråret forud for skolestarten. Ved en sådan tidlig overgang fra børnehave til SFO skal det sikres, at den nødvendige viden blandt andet om børnenes sproglige forudsætninger og potentialer også bliver videreformidlet til børnehaveklasselederen.

Samtidig skal SFO'en være opmærksom på at inddrage og videreudvikle børnehavens arbejde med temaerne i de pædagogiske læreplaner i arbejdet med børnene i perioden forud for deres start i børnehaveklassen.

UDFORDRINGER OG MULIGHEDER FOR DIALOG OG KONTINUITET

TO LOVE – ÉN FÆLLES OPGAVE

Folkeskole og dagtilbud reguleres af to forskellige love, der på forskellig vis fokuserer på at understøtte barnets trivsel, udvikling og læring.

Både dagtilbud og skole, SFO og fritidshjem er forpligtede til at samarbejde om og medvirke til at lette barnets skolestart, så barnet sikres et integreret og sammenhængende læringsforløb. I den forbindelse er det en kommunal myndighedsopgave at sikre, at rammerne for dialog og samarbejde mellem de forskellige institutioner fungerer, så barnet oplever overgangen fra dagtilbud til skole som harmonisk. Blandt andet kommunens sammenhængende børne- og ungepolitik medvirker til at favne over de to love.

STRUKTURELLE OG ORGANISATORISKE BARRIERER

Der kan være flere strukturelle og organisatoriske barrierer for et samarbejde mellem skole og dagtilbud:

FLERE FORVALTNINGER

I nogle kommuner er dagtilbud og skole fx forankret i hver sin forvaltning, hvilket udfordrer samarbejdet. Men selv i kommuner, hvor skole og dagtilbud er organiseret under den samme forvaltning, kan samarbejdet mellem dagtilbud, skole og fritidstilbud være vanskeligt.

MANGE SKOLER OG DAGTILBUD

En udfordring for samarbejdet kan også være, at det enkelte dagtilbud sender børn til flere skoler, og at skolerne modtager børn fra flere dagtilbud.

FORSKELLIGE KULTURER OG SPROG

Skole og dagtilbud kan have forskellige opfattelser af, hvordan man sikrer barnet trivsel, udvikling og læring. Det kan derfor være vanskeligt at skabe en fælles forståelse af, hvilke tilbud der er bedst for barnet – måske fordi de fagprofessionelle i dagtilbud, skole, SFO og fritidshjem taler forskellige 'sprog' og har forskellige specifikke fagligheder.

I Allerød Kommune organiseres det formelle samarbejde mellem dagtilbud, skole og SFO distriktsvis. Kommunen kræver, at man i distriktet indgår en aftale, som skal sikre:

- **At børnehavebørnene har været på besøg på skolen**
- **At børnehaveklasselederen har besøgt børnehaven**
- **At børnene således har hilst på de nye voksne**
- **At nyttige oplysninger til gavn for barnet er givet videre**
- **At der afholdes fælles arrangementer for forældrene**

INSPIRATION TIL KOMMUNALE INITIATIVER

Kommunale og lokale forhold er forskellige rundt om i landet. Derfor findes der ikke kun én, men mange måder at understøtte arbejdet med gode overgange for børnene. Nedenfor præsenteres nogle konkrete eksempler på, hvordan kommuner har grebet opgaven an.

I pjecen til dagtilbud, skole, SFO og fritidshjem beskrives yderligere en række forslag til konkrete aktiviteter.

FORMIDLING AF RETNINGSGIVENDE VÆRDIER, MÅL OG RETNINGSLINJER

Kommunen kan skabe rammen for helhed i det pædagogiske og tværfaglige arbejde ved at formulere klare mål og retningslinjer for organiseringen.

Rammen skal afspejle forventningerne til samarbejdet, hvilket stadig giver pædagoger og lærere mulighed for selv at tilrettelægge og forme samarbejdet i overens-

stemmelse med lokale vilkår og behov. En fælles temadag om værdier og målsætninger kan være en god igangsætter for det tværfaglige samarbejde.

ETABLERING AF FÆLLES FORA FOR LEDERE, PÆDAGOGER, BØRNEHAVEKLASSELEDERE OG LÆRERE

Kommunen kan støtte det tværfaglige brobygningsarbejde ved at skabe fælles fora for ledelse, pædagoger, børnehaveklasseledere og

I Gladsaxe Kommune understøttes overgangen fra dagtilbud til skole af fire elementer, som samtlige dagtilbud og skoler er forpligtede til at benytte:

- 1. Samarbejdsaftale mellem skoler og dagtilbud. Samarbejdsaftalen skal indgås og offentliggøres på skolens websted**
- 2. To samtaler med forældre i dagtilbuddet, hvor der udarbejdes og opdateres et udviklingsskema, som efterfølgende overdrages til skolen**
- 3. Barnets personlige kuffert, der indeholder ting, tegninger mv., som repræsenterer barnet. Kufferten påbegyndes i børnehaven og følger med i børnehaveklasse og 1. klasse**
- 4. Skatkiste – en kiste med ting, tegninger mv., som er fælles for en børnegruppe i børnehaven**

Kommunen har udarbejdet en skabelon for samarbejdsaftalen, som tilpasses lokalt i distriktet. Kommunen har også en kompetenceudviklingsplan for medarbejderne for at støtte projektet.

lærere. I sådanne fora kan de fagprofessionelle mødes og diskutere konkrete udviklings- og samarbejdsprojekter. Det er vigtigt, at ledelsen går forrest i et sådant samarbejde.

Kommunen kan støtte institutionerne i at udvikle overgangsaktiviteter og kan eventuelt lade de pædagogiske konsulenter koordinere samarbejdet.

Kommunen har her en vigtig opgave i at forsøge at nedbryde eventuelle

strukturelle eller organisatoriske barrierer, som kan vanskeliggøre et tværinstitutionelt samarbejde.

ANVENDELSE AF PÆDAGOGISKE LÆREPLANER, SPROGVURDERINGER OG ELEVPLANER I OVERGANGEN

Kommunen kan være med til at sikre gode betingelser for arbejdet med sprogvurderinger, pædagogiske læreplaner og elevplaner. Når der skal skabes sammenhæng i det pædagogiske arbejde mellem

dagtilbud og skole, er det vigtigt, at disse redskaber anvendes aktivt i overgangssamarbejdet.

HÅNDTERING AF DET FRIE SKOLEVALG OG EVENTUELLE ÆNDRINGER I SKOLEDISTRIKTER

Forvaltningen har en vigtig opgave i at sætte rammerne for et samarbejde, der kan rumme, at skoler modtager børn fra mange forskellige dagtilbud, og at dagtilbud afgiver børn til mange forskellige skoler.

I Århus Kommune har man i forbindelse med arbejdet om overgange implementeret en fælles lærings- og udviklingsforståelse og fastlagt fælles pædagogiske mål. Man sætter fokus på, hvad pædagogerne søger at opnå, inden børnene forlader dagtilbuddet.

Man har fastlagt indikatorer, der understøtter vurderingen af målopfyldelse. Samtidig benyttes en række fælles metoder og værktøjer som fx en log-/arbejdsbog til notater, fortællinger og konkrete eksempler på det enkelte barns trivsel, læring og udvikling.

Resultaterne visualiseres i et dialoghjul, der giver en profil over barnets samlede kompetencer og nærmeste udviklingszoner. Forældrene opfordres til at udfylde deres eget dialoghjul over barnets kompetencer.

Dialoghjulet bruges bl.a. fremadrettet i en status- og udviklingssamtale mellem pædagoger og forældre, som afholdes ca. et år før, barnet bliver 6 år. Her diskuterer man, hvilke initiativer forældre og pædagoger kan tage for at forberede barnet på skolestarten.

SIKRE RELEVANT EFTER- OG VIDERE- UDDANNELSE

Hvis kommunens ansatte har brug for efter- og videreuddannelse i forbindelse med brobygning og skolestart, kan der med fordel arrangeres et fælles forløb. Det giver institutionerne et større personligt og fagligt kendskab til hinanden.

For at styrke det gensidige kendskab institutionerne imellem arrangerer man nogle steder jobbyttedage mellem børnehave, børnehaveklasse, SFO og fritidshjem.

Pædagoger og børnehaveklasselærere bytter job og oplever herved de forskelle og ligheder, der er mellem institutionerne.

Det giver gode vilkår for diskussion om metoder, synsvinkler og pædagogikker i forbindelse med konkrete aktiviteter.

INDSKRIVNING

Den endelige frist for indskrivning til skole kan med fordel ligge så tæt på skolestarten som muligt. Flere forældre kan have svært ved at forestille sig deres barn som skoleelev mere end et halvt år før den egentlige skolestart.

Et skoledistrikt i Vejle Kommune har etableret et samarbejdsprojekt på tværs af dagtilbud, fordi hvert dagtilbud afgiver børn til mange forskellige skoler. Man samler børnene i grupper på tværs af dagtilbuddene afhængigt af, hvilken skole de skal gå på, og arrangerer i samarbejde med skolen en række overgangsaktiviteter.

LÆS MERE

I tilknytning til de to pjecer er der udarbejdet et websted, som indeholder litteraturlister og link til en række eksempler på, hvordan man konkret har udformet brobygningssamarbejdet på kommunalt og lokalt niveau.

Webstedet findes på www.vfm.dk
og på www.paavejiskole.emu.dk

